

Blomstervandring i Övergran

Söndagen den 30 maj genomförde Håbo Naturskyddsförening sin första vandring med botaniskt tema. Som guide hade Håbos främste kännare av vilda växter, biologen Mora Aronsson, anlåtats. Mora arbetar till vardags på ArtDatabanken (SLU) i Uppsala, en institution som karlägger och samlar in uppgifter om förekomst och utbredning av alla Sveriges djur och växter. Han är även projektledare för projekt Upplands Flora, ett projekt som pågått i 20 år och engagerat omkring 160 botaniker, vilka inventerat olika rutor (1 km²) i Uppland under flera år avseende förekomst av frö- och kärlväxter. Detta arbete beräknas bli avslutat i november 2010 genom släppet av boken "Upplands Flora", en 800 sidor tjock beskrivning av landskapets flora.

Sedan nio år tillbaka är Mora bosatt i Övergran. Hans hemtrakter som blev därför föremål för Håbo Naturskyddsföreningens första botaniska exkursion. Det första stoppet blev vid Övergrans kyrka och den gamla kyrkogårdsmuren. Den gamla kyrkogårdsmuren visade sig innehålla en verklig raritet, piggfrö, en förgätmigejsläkting. Piggfrö Lappula squarrosa är en ettårig ört med små ljusblå blommor försedda med gula mynningsfjäll och som brukar blomma under perioden juni – augusti. Den kan bli upp till 4 dm hög och växer företrädesvis på grusiga ställen såsom ruiner och banvallar. Örten är rödlistad och betecknas som sårbar (VU) enligt den nu aktuella rödlistan, vilken för övrigt blev officiell i slutet av april 2010. Piggfröet blommade inte i samband med vårt besök men vi kunde dock både se förtorkade fjolårsexemplar (s.k. vinterståndare) och bladrossetter som kommit upp bland stenarna i muren.

Mora (vit hatt) visar floran på kyrkogårdsmuren till Övergrans kyrka

Mora berättade att det då och då hände att kyrkogårdsförvaltningen rensade muren från ogräs men att piggfröet trots dessa angrepp kunde återkoloniserat kyrkogårdsmuren. På muren växte även en del andra spännande växter såsom kaukasiskt fetblad, en förvildad trädgårdsflykting, ursprungligen från Kaukasusbergen, gräset luddlosta, vårförgätmigej och ormbunken stenbräken.

Den välklippta gräsmattan mellan kyrkogården och Enköpingsvägen rymde även en liten överraskning, en sparrisodling, vilken då och då åderlätits på sina läckra skott, eftersom många av dem var avskurna.

Både på och utanför kyrkogården växte en del askar. Vi kunde tydligt se att åtskilliga askar drabbats av den fruktade askskottsjukan, en sjukdom som upptäcktes så sent som för en 10 – 12 år sedan. Den tros bero på att svampen (*Chalara fraxinea*), som orsakar sjukdom och angriper trädet, genomgått en mutation. Svampen sprids via luften och angriper först bladskaft och blad. Därefter börjar den växa inåt stammen för att till slut orsaka kräftsår i innerbarken på årsskotten och i äldre delar av trädet. Det brukar ta en fyra-fem år mellan det att svampen koloniserat trädet och till dess att det dött.

De nästan nakna träden är askar som drabbats av askskottsjukan

Vandringen fortsatte sedan inåt landet i riktning mot Lilla Alby längs en djupt nedskuren, meandrande bäck som löpte mellan åkrarna. Ägaren till marken (Leif Zetterberg) hade tipsat Mora om att det fanns blommande Kungsängsililja (Upplands landskapsblomma) ett stycke uppför bäcken. Tyvärr lyckades vi inte lokalisera detta bestånd men fick se en hel del andra botaniska sevärdheter.

Den största rariteten, var några blommande exemplar av den rödlistade Klasefibblan (*Crepis praemorsa*). Klasefibblan liknar de övriga fibblorna med sina ganska ljusa gula blommor placerade på en korg, men till skillnad från sina släktingar sitter korgarna ordnade i utdragna klasar emedan de övriga fibblorna har sina korgar i en kvast. Klasefibblan tillhör de arter i jordbrukslandskapet som missgynnats av den pågående igenväxningen av landskapet p.g.a. minskat bete och annan hävd.

Mora visar veronikor, ängsbräsma och kabbeleka vid den meandrande bäcken

Några andra botaniska upplevelser som landskapet runt bäcken bjöd på var ängsbräsma, vatten- och bäckveronika (dock ej blommande), jungfrulin och getapel. Efter mer än tre timmar lång och mycket upplevelserik vandring var deltagarna (fem personer) tillbaka vid Övergrans kyrka. Vi vill rikta ett stort tack till vår guide, Mora Aronsson.

Håkan Nihlman